

Institute for the Documentation of
Human Rights Violations against
Religious Minorities in the Levant

WHERE SILENCE ENDS AND JUSTICE BEGINS

11 Kasım 2025

**Muğla-Türkiye Açıklarında Kurtarılan
Alevi Mülteciler Hakkındaki
Rapor**

(15 Ekim-5 Kasım 2025)

Giriş

Bu rapor Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), BM Genel Sekreteri'nin Çocuklar ve Silahlı Çatışmalardan Sorumlu Özel Temsilciliği (OSRSG-CAAC), Soruşturma Komisyonu (COI) ve Uluslararası, Tarafsız ve Bağımsız Mekanizma (IIIM) ile Avrupa Birliği (AB) bünyesindeki ilgili kurumların dikkatine sunulmak üzere hazırlanmıştır.

Bu rapor, **15 Ekim 2025** tarihinde **Türkiye'nin Muğla ili** açıklarında sürüklenmekte olan can kurtarma sallarından kurtarılan ve yanlarında **5 çocuk bulunan 17 kişilik Alevi mülteci** grubuna ilişkin olaylar dizisini, hukuki bulguları ve bu konudaki insani kaygıları belgelemektedir.

Bu raporda yer alan tüm veriler doğruluk, gizlilik ve tarafsız insani raporlama ilkelerine bağlı kalınarak doğrudan gözlem, yeminli ifadeler ve yasal belgeler aracılığıyla toplanmış ve çapraz doğrulamadan geçirilmiştir.

Bunlar şunları içermektedir:

- Türk göç yetkilileri tarafından yapılan resmi açıklamalar ve belgeler;
- Çağdaş Hukukçular Derneği, Özgürlükçü Hukukçular Derneği (ÖHD) ve diğer tanınmış sivil toplum aktörleri tarafından yayınlanan kamuoyu açıklamaları ve dijital yayınlar;
- Yasal yazışmalar, doğrudan saha gözlemleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan raporlar;
- Harran Geçici Barınma Merkezi ve Ula Geri Gönderme Merkezi'nde yapılan yeminli görüşmeler ve doğrulanmış görgü tanığı ifadeleri.

Bu rapor, olayı uluslararası insancıl hukuk (IHL), 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü,¹ Cenevre Sözleşmesi,² Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve AB Temel Haklar Şartı (2000/C 364/01) çerçevesinde ele almaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 14. maddesine, 1951 Mülteci Sözleşmesi'nin 33. maddesine (geri göndermeme), AİHS'nin 2, 3, 5, 8 ve 13. maddelerine, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 3, 12 ve 28. maddelerine ve Cenevre Sözleşmeleri'nin Ortak 3. maddesine atıfta bulunmaktadır.

Yunan güçleri tarafından yapıldığı iddia edilen bir **geri itme operasyonu** ile başlayan olay, hem Türk hukuku hem de uluslararası hukuk kapsamında **mülteci koruma standartlarının**,

¹ Türkiye hem 1951 Mülteci Sözleşmesi'ni hem de 1967 Protokolü'nü imzalamıştır, ancak önemli bir çekinceye sahip olduğunu belirtmek gerekir: coğrafi sınırlama. Bu kısıtlama kapsamında Türkiye, yalnızca Avrupa'da meydana gelen olaylardan kaçan kişilere tam "mülteci" statüsü vermektedir. Avrupa dışındaki zulüm veya çatışmalardan kaçanlara bunun yerine "şartlı mülteci" veya "geçici sığınma" statüsü gibi alternatif koruma biçimleri sağlanmaktadır. Türkiye Sözleşme'yi 1951 yılında imzalamış, 1962 yılında onaylamış ve 1968 yılında Protokol'e katılmıştır - her seferinde coğrafi sınırlamasını yeniden teyit etmiştir

² Türkiye, silahlı çatışma mağdurlarına insani muameleyi düzenleyen temel anlaşmalar olan Cenevre Sözleşmelerine de taraftır. Uluslararası insancıl hukukun özünü oluşturan 1949 tarihli dört Sözleşmenin tamamını onaylamıştır. Sonuç olarak Türkiye, hem silahlı çatışma sırasındaki davranışlarında hem de sınırlı koşullar altında mültecilere yönelik muamelelerinde bu anlaşmaların hükümlerine uymakla yasal olarak yükümlüdür.

adil yargılama sürecinin ve insani yükümlülüklerin ciddi şekilde ihlal edildiği bir vakaya dönüşmüştür.

I. Olayın Arka Planı

15 Ekim 2025 tarihinde, saat 13:58'de, Türk Sahil Güvenliği, Muğla ili Marmaris ilçesi açıklarında bir can kurtarma salında mahsur kalan düzensiz göçmenler hakkında bilgi almıştır. Sahil Güvenlik Botu (KB-116) bölgeye sevk edilmiş ve Yunan kuvvetleri tarafından Türk karasularına geri itilen yanlarında 5 çocuk bulunan 17 Alevi mülteciyi kurtarmıştır.

Sahil Güvenlik'in resmi raporuna göre³, mülteciler şişme can sallarına yerleştirilmiş ve Yunan makamları tarafından başıboş bırakılmıştır.⁴

Mülteciler Suriye'nin Lazkiye kentinden Alevilere yönelik mezhepsel şiddetten kaçtıklarını beyan etmişlerdir. Almanya'nın -çoğunlukla başka gruplardan da olsa- Suriyelileri sınır dışı etme tartışmaları göz önüne alındığında, mültecilerin izledikleri rota dikkat çekicidir: Kıbrıs Rum Kesimi'ni atlayarak Yunanistan'a kadar gitmişler, ancak Türk sularına geri itilmişlerdir. **Yunan karasularına girdikten sonra teknelerinin önü bir Yunan Sahil Güvenlik gemisi tarafından kesilmiş ve tekne daha sonra bölgeden ayrılmıştır. Daha sonra, üniformalı olmayan personelin bulunduğu bir bot teknelerine yanaşmış, onları coplarla darp etmiş, paralarını ve telefonlarını gasp etmiş ve onları cankurtaran sallarına zorla bindirerek Türk sularına geri itmiştir.**

Bu durum, Yunanistan'ın geri göndermeme ilkesini ve uluslararası ve Avrupa insan hakları hukuku kapsamındaki diğer bağlayıcı yükümlülükleri ihlal ederek Suriye vatandaşlarını hukuka aykırı bir şekilde Türkiye'ye geri göndermesinden kaynaklanan uluslararası hukuki sorumluluğu açısından özellikle önemlidir. Bu eylemler, AIHS'nin 2. Maddesi (Yaşam Hakkı) ve 3. Maddesi (İşkence Yasağı); 1951 Mülteci Sözleşmesi'nin 33. Maddesi (geri gönderme yasağı); Uluslararası Örfi İnsanlık Hukuku 98. Kuralı; Uluslararası Denizde Arama ve Kurtarma (SAR) Sözleşmesi ve SOLAS Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülükler; AB Temel Haklar Şartı'nın 18. ve 19. Maddeleri; ve MSHUS'nin 9. ve 12. Maddeleri dahil olmak üzere uluslararası hukukun ihlalini teşkil etmektedir.

Türk Sahil Güvenliği tarafından kurtarılan ve **Marmaris'e** nakledilen bu kişiler, daha sonra **İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün gözetimine** verilmiş ve Muğla'daki **Ula Geri Gönderme Merkezi'ne** gönderilmişlerdir.

II. Mültecilerin Yerini Tespit Etme ve Koruma Çabalarının Kronolojisi

21 Ekim 2025 - İlk Temas ve Seferbirlik

³ <https://www.sg.gov.tr/mugla-aciklarinda-17-duzensiz-gocmen-beraberinde-5-cocuk-kurtarilmistir-16-10-25>

⁴ Keady-Tabbal N, Mann I. Kurtarmayı Silahlandırmak: Ege'de Hukuk ve Göç Yönetiminin Maddiliği. *Leiden Uluslararası Hukuk Dergisi*. 2023; 36(1): 61-82. <https://doi.org/10.1017/S0922156522000528>.

Mültecilerin yakınları, gazeteci ve insan hakları aktivisti **Hamide Rencüs** ve ICBC-Corps Büyükelçisi, Orta Doğu Kriz Bölgeleri Koordinatörü, Sorumlu Tümen Komutanı ve BM (New York, Cenevre, Viyana) temsilcisi **Salim Taş** ile temasa geçti.

Derhal mültecilerin nerede olduklarının izini sürmek için çalışmalar başlatılmış ve muhtemelen **Ula Geri Gönderme Merkezi**'nde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yerel **Alevi STK'lar** bilgilendirilmiş ve yardım için seferber edilmiştir.

22 Ekim 2025 - Transferin Onaylanması ve Hukuki Seferberlik

STK'lar tarafından atanan avukatlar **Ula**'ya ulaştığında yetkililer mültecilerin orada tutulduğunu yalanlamışlardır. Aynı akşam ilerleyen saatlerde bağımsız kaynaklar grubun buradan **Şanlıurfa'ya nakledildiğini** doğrulamıştır.

Alevi örgütleri tarafından **Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne, 6458 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca geri göndermeme ilkesine** atıfta bulunan ve sınır dışı işlemlerinin durdurulmasını talep eden **kitlesel bir e-posta kampanyası** düzenlenmiştir.

22 Ekim 2025 – Kamu Savunuculuğu

Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) İzmir Şubesi sosyal medya üzerinden yaptığı açıklamada, grubun Suriye'ye sınır dışı edilmesinin **uluslararası hukuku ihlal** edeceği uyarısında bulundu.⁵ Suriyeli mültecilerin vaka açıklamaları ve bireysel profillerinde belgelendiği üzere (Ek I, talep üzerine temin edilebilir), bu kişiler **Tahrir el-Şam rejimi tarafından hedef gözeterek gerçekleştirilen zulüm nedeniyle** ülkelerine geri gönderilmeleri halinde işkence ve yargısız infaz riskiyle karşı karşıyadır. Bu grubun, başta Aleviler olmak üzere azınlık nüfusuna yönelik sistematik şiddetten sorumlu olduğu belgelenmiştir.⁶ Bu kamu savunuculuğu, AİHS'nin 3. Maddesine (işkence yasağı), 1951 Mülteci Sözleşmesi'nin 33. Maddesine (geri göndermeme) ve AB Temel Haklar Şartı'nın 18. ve 19. Maddelerine açıkça atıfta bulunmaktadır.

23-24 Ekim 2025 - Şanlıurfa'da Hukuki Müdahale

⁵ Bkz. <https://x.com/chdizmirsubesi/status/1981029992705282245?s=46> ve

<https://www.instagram.com/p/DQHhZDrCLUh/?igsh=N3M4MWVYyJN1bmF6>

⁶ Mültecilerden toplanan ayrıntılı vaka anlatımları, Lazkiye ve çevresindeki El-Daatur ve El-Aziziye gibi kıyı bölgelerinde zulme maruz kaldıklarını göstermektedir. Bu yerler, özellikle Alevi toplulukları hedef alan mezhepsel düşmanlığın iyi belgelenmiş yerleridir. 8 Mart 2025'te silahlı aktörler El-Daatur'da geniş çaplı bir katliam gerçekleştirerek her yaştan erkeği evlerinin önünde infaz etmiş ve yakmıştır. El-Daatur, özellikle mezhepsel kimlikleri nedeniyle "rejim kalıntıları" olarak algılanan bireylere karşı keyfi tutuklamalar, işkence, zorla kaybetmeler ve yargısız infazlar gibi sistematik ihlallerin uzun süredir odak noktası olmuştur. Rejim değişikliğinin ardından, zorunlu askerlik hizmetini ifa edenler ve Alevi kökenli eski Cumhuriyet Muhafızları mensupları da dahil olmak üzere askeri bağlantıları olanlar, yoğun misilleme ve hak ihlalleriyle karşı karşıya kalmıştır. Daha geniş anlamda kıyı bölgesi, cezasızlık ve hesap verebilirlik mekanizmalarının yokluğu ile birleşen dini azınlıklara yönelik yaygın zulme tanık olmaya devam etmektedir. Alevi topluluklar ayrımcılık, gözaltı ve ölümcül şiddet riski altında kalmaya devam etmektedir. Bu kişilerin profilleri, Suriye'ye geri gönderilmeleri halinde keyfi gözaltı ve kötü muamele de dahil olmak üzere zulüm görme risklerinin bulunduğunu göstermektedir.

Grubun **Harran Geçici Barınma Merkezi**'ne yerleştirilmesinin ardından **DEM Parti milletvekilleri Şanhurfa Göç İdaresi Müdürlüğü** ile temasa geçmiştir. **Özgürlükçü Hukukçular Derneği, Urfa Hukuk Kliniği ve Urfa Barosu Göç Komisyonu**'ndan avukatlar mültecileri ziyaret etmiştir. Avukat **Gökhan Dayık** birkaç mülteci ile görüşmüş ve şunları teyit etmiştir:

- Bu onların **Türkiye'ye ilk girişleridir**,
- **Yunanistan tarafından geri itilirken şiddet ve gasp mağduru** olmuşlardır ve
- **Geri gönderilmeleri halinde gerçek bir zulüm riskiyle karşı karşıyadırlar.**

Avukat Gökhan Dayık **insani muamele ve geri göndermeme ilkesine uyulması** gerektiğinin altını çizmiştir. Hukuki müdahale, AİHS'nin 6. ve 13. maddelerine (adalete erişim ve etkili başvuru yolu) ve 6458 sayılı Kanun'un 4. maddesine atıfta bulunarak Türkiye'nin mültecileri korumaya yönelik ulusal ve uluslararası yükümlülüklerinin altını çizmiştir.

29 Ekim 2025 - Yasal Korumaların İhlali

Bir takip ziyareti sırasında, Avukat **Gökhan Dayık** ve **Büyükelçi Salim Taş**, kamp girişini yöneten **özel güvenlik personelinin** hukuka aykırı davranışlarına maruz kalmıştır. Avukat Dayık usulüne uygun olarak baroya kayıtlı olmasına ve güvenlik kontrollerinden geçmesine rağmen, **elle aranmak** istenmiş ve aynı şey çevirmen için de talep edilmiştir.

Bu durum, adil yargılanma hakkının ihlalini teşkil etmekte ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13. maddesi ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 47. maddesi de dâhil olmak üzere uluslararası insan hakları hukuku kapsamında güvence altına alınan etkili bir hukuk yoluna erişimin sağlanması yükümlülüğünü zayıflatmaktadır.

Ayrıca bu durum;

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suçtan dolayı suçüstü hali dışında avukatın üstü aranamaz." hükmüne amir olan **Avukatlık Kanunu'nun (1136 sayılı Kanun) 58. maddesini** ihlal etmektedir.

Kanunda açıkça ifade edildiği üzere, **bir avukat ancak** ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren **suçlardan** dolayı **suçüstü halinde aranabilir**. Kampın özel güvenliğinin tutumu, **Türk hukukunun** ve hukuki temsile müdahaleyi yasaklayan **Avukatların Rolüne İlişkin BM Temel İlkeleri'nin (1990) doğrudan ihlalini** teşkil etmiştir.

Güvenlik görevlileri ayrıca avukat-müvekkil görüşmeleri sırasında duyma mesafesinde kalmaya çalışarak **avukat-müvekkil gizliliğini** ihlal etmiş ve resmi statüsüne rağmen **Adalet Komisyonu'na yetkilendirilmiş tercümanını uzaklaştırmaya** çalışmıştır.

5 Kasım 2025 - Aile Ziyaretlerinin Engellenmesi

Belirlenen ziyaret gününde, **yurt dışından gelen bir aile yakını**, alıkonulan bir mülteciyle görüşmek ve iletişime yardımcı olmak için **nakit para ve cep telefonu** teslim etmek istemiştir.

Kamp yönetimi **ziyareti ve eşyaları teslim almayı reddetmiştir**. Avukat **Tuğba Çelik**'in müdahalesinin ardından, nakit para sonunda yazılı tutanak ile kabul edilmiş, ancak **telefonlar alıkonulmuş ve aile teması reddedilmiştir**.

Mültecilerin **uygun ayakkabı ve sıcak giysilere sahip olmadıkları**, dışarıda bile terlik giymek zorunda kaldıkları gözlemlenmiştir. Birkaç kişi, **tıbbi veya psikolojik takip sağlanmadığı için depresyon ve intihar düşüncelerinin arttığını** bildirmiştir.

Bu eylemler, AİHS'nin 3, 5 ve 8. maddelerini (insanlık dışı muamele yasağı, özgürlük hakkı ve aile hayatı) ve BMÇHS'nin 3 ve 28. maddelerini (çocukların korunması ve eğitim hakları) ihlal etmektedir. Temel tıbbi ve psikososyal bakımın sağlanmaması, uluslararası standartlar uyarınca insanlık dışı muamele teşkil etmektedir.

III. Mevcut Durum

Kasım 2025 itibariyle, **22 mülteci** (17 yetişkin, 5 çocuk) **Harran Geçici Barınma Merkezi'**nde kısıtlı koşullar altında kalmaya devam etmektedir.

Buna ek olarak, **8 kişilik Sünni bir aile de dâhil olmak üzere benzer koşullardaki 10 kişi daha** izlenmektedir. Bazı kişiler **aynı koşullar altında bir yıl iki aydan uzun bir süredir tutulmaktadır ki bu süre**, Türk hukuku ve uluslararası hukuk uyarınca yasal idari gözetim sınırlarını açıkça aşmaktadır.

Gruptaki çocuklar, BMÇHS'nin 28. maddesini ve AİHS'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesini ihlal edecek şekilde, hâlâ örgün eğitime erişimden yoksundur. Okula kayıtlarının sağlanması ve psikolojik ve sosyal destek programlarına erişimlerinin sağlanması için acil tedbirler alınmalıdır. Yasal sınırları aşan idari gözetim süreleri, AİHS'nin 5. maddesine ve MSHUS'nin 19. maddesine aykırıdır.

IV. Hukuki ve İnsani Değerlendirme

Bu durum birden fazla/ kesişimsel ihlali ortaya çıkarmaktadır:

- Mültecileri güvenli olmayan sallara bindirerek ve denizde terk ederek EHRC, UNCLOS ve SOLAS Madde 2'yi ihlal eden **Yaşam Hakkı ve Denizde Kurtarma Yükümlülüklerinin İhlali**.
- **Sığınma erişiminin** ve kaydının reddedilmesi ve böylece usule ilişkin güvencelerin ve çözüm yollarının geçersiz kılınması suretiyle AİHS'nin 13. Maddesi ve AB Sığınma Prosedürleri Direktifi'ne aykırı olarak **Sığınma / Etkili Çözüm Yoluna Erişimin Reddedilmesi**.
- **Geri gönderme riski**, 1951 Mülteci Sözleşmesinin 33. Maddesi ve 6458 sayılı Kanunun 4. Maddesine aykırılık.
- **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 36. maddesi ve AİHS'nin 6. maddesine aykırı olarak avukata erişimin engellenmesi**.
- **Türk Avukatlık Kanunu'nun 58. maddesini ihlal ederek avukatların yasadışı şekilde aranması**.
- **AİHS'nin 3. ve 5. maddeleri ile Türk Anayasası'nın 17. maddesini ihlal eden insanlık dışı muamele ve uzun süreli keyfi idari gözetim**.
- **AİHS'nin 8. ve 14. maddeleri ile BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. ve 28. maddeleri kapsamında aile hayatı ve çocuk haklarının ihlali**.

V. Yunanistan'ın Geri İtmeleri ve Frontex'in Çalışmalarına İlişkin Geçmiş Raporlar ve Belgelenmiş Bulgular

Çok sayıda bağımsız kuruluş, mahkeme ve AB organı, Yunanistan sınırlarındaki sistematik geri itmeleri belgelemiş ve AB kurumları ile Yunan makamlarının olaya müdahil olduklarına ya da suç ortaklığı yaptıklarına dair ciddi endişeler tespit etmiştir:

- **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)** - Ocak 2025'te AİHM, Yunanistan'ın sınırda ani sınır dışı uygulamasını **sistematik** olarak nitelendirdi ve yasadışı sınır dışı ve iltica prosedürlerine erişim eksikliği vakalarında ihlal tespit etti. Bu, Yunanistan'daki geri itmelerin münferit olaylar değil, devletin hesap verebilirliğini gerektiren bir model olduğunun yargı tarafından tanınması açısından bir dönüm noktasıdır.⁷
- **Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Ofisi (OLAF) / AB düzeyinde bulgular** - 2024-2025 yıllarında yayınlanan soruşturmalar ve brifingler, Frontex'in Yunanistan dış sınırındaki ciddi insan hakları ihlallerini örtbas ettiği veya rapor etmediği ve Frontex yönetiminin vakaları kendi Temel Haklar Ofisi'nde sakladığı sonucuna vardı. OLAF materyallerini analiz eden özetler ve politika özetleri, gözetim ve uyum konusundaki kurumsal başarısızlıkları vurgulamaktadır.⁸
- **Uluslararası Af Örgütü** - Kapsamlı araştırma ve ülke raporları (2021-2024), Yunanistan sınır yetkilileri tarafından deniz ve kara sınırlarında gerçekleştirilen, aniden geri gönderme, fiziksel istismar, hırsızlık ve sığınma prosedürlerine erişimin engellenmesi vakaları da dahil olmak üzere şiddet içeren, hukuka aykırı geri itmeleri belgeliyor. Af Örgütü birçok raporunda bu tür geri göndermeleri fiili bir sınır politikası olarak nitelendirmiştir.⁹
- **İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) & Yunanistan Mülteciler Konseyi (GCR)** - HRW Frontex'in suç ortaklığına işaret etti ve 2020-2022 gibi erken bir tarihte bağımsız soruşturmalar yapılması çağrısında bulundu; Yunanistan Mülteciler Konseyi geri itmelerle ilgili ayrıntılı vaka belgeleri yayınladı ve AİHM ve diğer organlar nezdinde açılan davalara katkıda bulundu. Bu STK'ların belgeleri, tekrarlanan durdurma, şiddet içeren davranış ve kayıt veya sığınma erişimi olmadan geri gönderme modellerini tanımlamaktadır.¹⁰

Bu kaynaklar birlikte, şu konularda sağlam bir ampirik kayıt oluşturmaktadır: (a) Yunanistan sınırlarındaki geri itmeler defalarca belgelenmiş ve dava konusu olmuştur; ve (b) - bu raporda anlatılan olayla doğrudan ilgili bir politika bağlamında olduğu gibi- AB düzeyindeki aktörler (özellikle Frontex) bu tür uygulamaları rapor etmedikleri veya suç ortağı oldukları yönünde ciddi iddialarla karşı karşıya kalmışlardır.¹¹

Mevcut belgeler öncelikle Yunanistan'a atfedilebilecek ihlalleri ele alsa da, Suriye vatandaşları halihazırda adil yargı korumaları olmaksızın Suriye'ye sınır dışı edilme riskiyle karşı karşıyadır.¹² Bu tehdidi göz önünde bulundurarak, özellikle zincirleme geri göndermeye katkıda bulunmaları veya uluslararası ve Avrupa insan hakları yükümlülüklerine uygun olarak

⁷ <https://www.ecchr.eu/en/case/greece-before-the-european-court-of-human-rights/>

⁸ https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/772882/EPRS_BRI%282025%29772882_EN.pdf

⁹ <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2021/06/greece-pushbacks-and-violence-against-refugees-and-migrants-are-de-facto-border-policy/>

¹⁰ <https://www.hrw.org/news/2020/11/09/eu-probe-frontex-complicity-border-abuses>

¹¹ <https://www.ecchr.eu/en/case/greece-before-the-european-court-of-human-rights/>

¹² Gizli referanslar ve vaka açıklamaları talep üzerine Ek I'de mevcuttur.

etkili koruma sağlayamamaları durumunda Türkiye'nin uygulamalarının gelecekteki raporlamalarda yer alması hukuki açıdan uygun olacaktır.

Bu tür bir yeniden raporlama, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmasında kilit bir mekanizma olan Kural 9 Bildirimleri temelinde yapılacaktır.¹³ Bu mekanizmalar STK'ların, UIHK'ların ve etkilenen bireylerin, uyumu denetleyen Bakanlar Komitesi'ne bağımsız raporlar sunmalarını sağlar. Bu sunumlar, devlet raporlarına itiraz edebilecek veya bunları tamamlayabilecek, uygulamanın önündeki engelleri vurgulayabilecek ve tam uyum için baskı oluşturabilecek kritik, temel düzeyde bilgiler sağlayacaktır. Bunlar vaka sınıflandırmasını etkileyebilir ve denetimin erken sonlandırılmasını önleyebilir, böylece şeffaflığı, hesap verebilirliği ve sürekli gözetimi güçlendirebilirler.

VI. Geri İtme Operasyonları ve Bağlantılı Davranışlar İle İhlal Edilen Yasal Normlar

Olgusal kayıtlar ve belgelenmiş geri itme vakaları temelinde, aşağıdaki ulusal, bölgesel ve uluslararası hukuk normları söz konusudur ve gerçekler bu vakalarla örtüştüğü ölçüde, bu normların ihlal edildiği görülmektedir:

1. Geri göndermeme (1951 Mülteci Sözleşmesi & 6458 sayılı Türk Kanunu)

- **Kural:** Devletler, bir kişiyi ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle yaşamına veya özgürlüğüne yönelik tehditle karşılaştığı bir ülkeye geri göndermemelidir (Madde 33). Türkiye'nin 6458 sayılı Kanunu eşdeğer yerel bir yasak getirmektedir.
- **Geri itme bunu nasıl ihlal eder:** Bireylerin sığınma prosedürlerine veya bireysel değerlendirmelere erişimini engelleyen denizde veya karada ani geri göndermeler toplu geri gönderme anlamına gelir ve 6458 sayılı Kanun'un 33. ve 4. maddelerine aykırıdır. (Bkz. Af Örgütü, GCR belgeleri.)¹⁴

2. Yaşam Hakkı ve Etkili Kurtarma Yapma Yükümlülüğü (AİHS Madde 2; SOLAS/UNCLOS denizdeki yükümlülükler)

- **Kural:** Denize kıyısı olan devletlerin ve gemilerinin denizde yaşamı koruma ve tehlikede olanlara yardım etme yükümlülükleri vardır; devletler insanları ölüm riskiyle karşı karşıya bırakacak eylemlerden kaçınmalıdır.
- **Geri itme bunu nasıl ihlal eder:** İnsanların denize uygun olmayan şişme botlara zorla geri gönderilmesi, denizde terk edilmesi veya başka bir şekilde yaşamı tehdit eden koşullar yaratılması, yaşamı koruma görevini zayıflatır ve AİHS 2. Madde ve denizde kurtarma yükümlülükleri gündeme gelebilir. AİHM ve STK raporları, geri itmeleri tehlikeli davranışlar ve can kayıplarıyla ilişkilendirmiştir.¹⁵

3. İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele Yasağı (AİHS Madde 3; İKS)

¹³ [https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2025\)381E](https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2025)381E)

¹⁴ <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2021/06/greece-pushbacks-and-violence-against-refugees-and-migrants-are-de-facto-border-policy/>

¹⁵ <https://www.ecchr.eu/en/case/greece-before-the-european-court-of-human-rights/>

- **Kural:** Devletler, insanları işkence, zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz bırakamaz; buna, bu tür bir muameleye maruz kalma riski olan bir yere geri göndermek de dahildir.
- **Geri itme bunu nasıl ihlal eder:** Kişilerin işkence veya yargısız infaz riskinin bulunduğu bölgelere zorla götürülmeleri ve yakalama sırasında fiziksel saldırılar AİHS'nin 3. Maddesini ve BM İşkenceye Karşı Sözleşme kapsamındaki yükümlülükleri ihlal etmektedir. Çok sayıda STK raporu, geri itmeler sırasında dayak, gasp ve insanlık dışı muameleye varan muameleleri belgelemektedir.¹⁶

4. Etkili Çözüm ve Sığınma Prosedürlerine Erişim Hakkı (AİHS Madde 13; AB Sığınma Müktesebatı ve Türk Hukuku)

- **Kural:** Bireylerin uluslararası koruma talep etme prosedürlerine ve hak ihlallerine karşı etkili bir hukuk yoluna erişimleri olmalıdır.
- **Geri itme bunu nasıl ihlal eder:** Kayıt, kimlik tespiti ve sığınma hakkına erişimi reddeden ani ve hızlı sınır dışı işlemleri, AİHS içtihi ve AB hukukunun gerektirdiği usuli güvencelerin ve etkili başvuru haklarının reddi anlamına gelmektedir. AİHM kararları ve STK belgeleri, usule ilişkin güvencelerin reddedildiğini defalarca vurgulamaktadır.¹⁷

5. Çocuk Hakları - Koruma ve Eğitim Hakkı (UNCRC)

- **Kural:** Devletler çocuğun yüksek yararını, eğitime erişimini ve zarar görmekten korunmasını sağlamalıdır.
- **Geri itme / idari gözetim bağlamı bunu nasıl ihlal eder:** Çocuklu ailelerin sınır ötesine geri gönderilmesi ve çocukların okula veya psikososyal bakıma erişimi olmadan alıkonulması, Türkiye'nin BMÇHS ve bölgesel standartlar kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal etmektedir. Alıkonulan çocukların okula gidememesi, düzeltilmesi gereken ayrı bir hak ihlalidir.¹⁸

6. AB Temel Haklar Şartı & Frontex Temel Haklar Yükümlülükleri

- **Kural:** AB hukuku (AB Şartı ve Frontex Yönetmeliği dahil) insan onuruna saygı, işkence yasağı, sığınma hakkı ve AB ajanslarının operasyonlarında temel hakları gözetmesini gerektirir. Frontex hak ihlallerini izlemeli, raporlamalı ve operasyonların temel haklar güvencelerine uygun olmasını sağlamalıdır.
- **Geri itme / Frontex başarısızlığı bunu nasıl ihlal eder:** OLAF ve AB gözetim bulguları Frontex yönetiminin ciddi hak ihlallerini rapor etme ya da bu konuda harekete geçme görevinde başarısız olabileceğini göstermektedir; Frontex personelinin geri itmeleri mümkün kıldığı ya da önleyemediği durumlarda, ajansın kuruluş tüzüğü ve Şart kapsamındaki yasal yükümlülükleri devreye girer.¹⁹

7. Uluslararası İnsani Yardım ve İnsan Hakları Hukuku Kapsamında Tarafsız Soruşturma Yürütme ve Hesap Verebilirliği Sağlama Yükümlülükleri

¹⁶ <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2021/06/greece-pushbacks-and-violence-against-refugees-and-migrants-are-de-facto-border-policy/>

¹⁷ <https://www.ecchr.eu/en/case/greece-before-the-european-court-of-human-rights/>

¹⁸ <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2021/06/greece-pushbacks-and-violence-against-refugees-and-migrants-are-de-facto-border-policy/>

¹⁹ https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/772882/EPRS_BRI%282025%29772882_EN.pdf

- **Kural:** Keyfi geri göndermeler, güç kullanımı veya suç ortaklığı iddiaları hızlı, bağımsız ve etkili soruşturmalar ve failer için hesap verebilirlik gerektirir.
- **Geri itme bu kuralı nasıl ihlal eder:** STK ve AB bulgularında belgelendiği üzere, süregelen cezasızlık ve etkili iç soruşturma eksikliği, devletin soruşturma ve telafi sağlama yükümlülüklerini ihlal etmektedir. AİHM kararları etkili iç hukuk yollarına duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.²⁰

VII. Sonuç ve Öneriler

Bu vaka, zulümden kaçan **Alevi mültecilerin** ciddi korunmasızlığını ve Türkiye'de mülteci koruma normlarının uygulanması **için uluslararası müdahalenin acil gerekliliğini** örneklemektedir.

Bu kişilerin **güvenliklerinin, eğitimlerinin, yasal erişimlerinin ve insani muameleye** tabi tutulmalarının sağlanması ve yetersiz koşullar altında uzun süreli keyfi gözaltı uygulamasına son verilmesi için derhal harekete geçilmesi gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği, gelişmeleri yakından izlemeye, insani yardım desteği sağlamaya ve uluslararası hukuka ve temel insan haklarına uyulmasını temin etmek üzere Türk hükümeti ile temas kurmaya davet edilmektedir.

Kanıtlar göstermektedir ki

- **Yunan makamlarının geri adım atması**, aralarında çocukların da bulunduğu mültecileri ölümcül tehlikeye atmıştır.
- **Türkiye'deki idari gözetim koşulları ve usule ilişkin usulsüzlükler** ulusal ve uluslararası standartları ihlal etmektedir.
- **Bazı mülteciler bir yıldan uzun süre idari gözetim altında tutulmakta** ve çocuklar eğitimden mahrum bırakılmaktadır.
- **Avukatlar** mesleki görevlerini yerine getirirken engellerle karşılaşmaktadır.

Tavsiye Kararları

1. Etkilenen tüm bireyler için **sınır dışı işlemlerinin derhal askıya alınması**.
2. Harran Geçici Barınma Merkezinin BMMYK ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından **bağımsız olarak izlenmesi**.
3. Yasal olarak izin verilenden daha uzun süre idari gözetim altında tutulanların **derhal serbest bırakılması veya nakledilmesi**.
4. Tüm çocukların **derhal eğitim erişimi** ve küçükler için psikososyal destek programlarını sağlanması.
5. Travma veya intihar eğilimi gösterenlere **tıbbi ve psikolojik bakım sağlanması**.
6. **Avukat haklarının tam olarak korunması** ve **Avukatlık Kanunu'nun 58. Maddesinin** ihlaline ilişkin soruşturma başlatılması.
7. Özel güvenlik ve idari personel için **hesap verebilirlik tedbirleri ve eğitim**.
8. Yardım sağlayan STK'lar ve avukatlar için mali, hukuki ve lojistik olmak üzere **uluslararası desteğin artırılması**.

²⁰ <https://www.ecchr.eu/en/case/greece-before-the-european-court-of-human-rights/>

9. Geri itme operasyonları ve gözetim koşullarına ilişkin **kamusal şeffaflık ve uluslararası gözetim.**

Yunanistan ve Frontex tarafından gerçekleştirilen geri itme operasyonlarına ilişkin spesifik tavsiyeler

1. **Bağımsız Uluslararası Soruşturma:**
 - **Birleşmiş Milletler Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Frontex ile belgelenmiş koordinasyon da dahil olmak üzere Yunan sınır güçleri tarafından sistematik olarak kullanılan geri itme uygulamalarına ilişkin ortak bir soruşturma** başlatmalıdır.
 - Bulgular, hesap verebilirlik önlemleri için **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)** ve **AB Ombudsmanına** iletilmelidir.
2. **Yunanistan'daki Frontex Operasyonlarının Derhal Askıya Alınması:**
 - **2019/1896 sayılı Tüzüğün 46. Maddesi** uyarınca, **Frontex İcra Direktörü**, ısrarlı ve ciddi temel hak ihlallerinin yaşandığı durumlarda **operasyonları askıya almalı ya da sonlandırmalıdır.**
 - **Avrupa Parlamentosu'nun LIBE Komitesi**, Temel Haklar Ofisi'nde reformlar yapılana kadar Frontex'in faaliyetlerini gözden geçirmelidir.
3. **Bağımsız Bir İzleme Mekanizmasının Kurulması:**
 - Yunanistan, **AB Sığınma Prosedürleri Yönergesi'nin 26. Maddesi** uyarınca, sınır kontrol uygulamalarında şeffaflığı sağlamak için **BMMYK, ulusal ombudsmanlar ve sivil toplum temsilcilerinden oluşan bağımsız bir sınır izleme organı** kurmalıdır.
4. **Sığınma Prosedürlerine Erişim Garantisi:**
 - Yunanistan, **AB Temel Haklar Şartı'nın 18. Maddesi** ve **2013/32/EU sayılı Direktif** uyarınca, sınır noktalarında tüm sığınma taleplerinin **derhal kayıt altına alınmasını ve değerlendirilmesini** sağlamalıdır.
 - Denizde yakalanan mülteciler sınır dışı edilmek yerine güvenli AB topraklarında karaya çıkarılmalıdır.
5. **Hesap Verebilirlik ve Tazminat:**
 - Yunanistan hukuksuz sınır dışı işlemlerine karışan **yetkilileri yargulamalı ve disiplin altına almalıdır.**
 - **Frontex ve Yunan yetkililer AB Şartı'nın 41. Maddesi** ve **AİHM içtihadı** uyarınca geri itme mağdurlarına hak iadesi ve **tazminat sağlamalıdır.**
6. **İnsani Hukuk ile Politika Uyumı:**
 - AB kurumları ve üye devletler, **göç yönetiminin insan hakları yükümlülüklerinin önüne geçemeyeceğini** yeniden teyit etmeli ve şu yükümlülüklerle uyulmasını sağlamalıdır:
 - **AİHS'nin 3. ve 13. maddeleri,**
 - **1951 Mülteci Sözleşmesi'nin 33. Maddesi,**
 - **AB Temel Haklar Şartı'nın 18-19. Maddeleri** ve
 - **BM Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS)** denizde kurtarma görevi.

VIII. Yazarlar ve Katkıda Bulunanlar

Rapor İDHRV-ARMİL'in talebi üzerine şu kişilerce yazılıp hazırlanmıştır:

Aytekin AKTAŞ

İzmir Barosu'na kayıtlı avukat

Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) İzmir Şubesi Göç ve İltica Komisyonu Üyesi

Avukat Aytekin Aktaş, mülteci hukuku, göç politikası ve uluslararası insan hakları belgeleri kapsamında hassas grupların korunması konularında uzmanlaşmıştır. Çağdaş Hukukçular Derneği üyesi olarak, geri göndermeme ilkesinin ihlallerini, keyfi idari gözetimleri ve Türkiye-Yunanistan sınırındaki geri itme uygulamalarını belgeleyen ulusal ve bölgesel izleme misyonlarına katılmıştır. Katkıları arasında sığınmacılara doğrudan hukuki destek, barolarla koordinasyon ve BMMYK ve Avrupa Konseyi de dahil olmak üzere ulusal ve uluslararası organlara sunulmak üzere savunuculuk materyallerinin hazırlanması yer almaktadır.

Salim TAŞ

ICBC-Corps Büyükelçisi, Sorumlu Tümen Komutanı, Orta Doğu Kriz Bölgeleri Koordinatörü ve BM temsilcisi (New York, Cenevre, Viyana)

Hatay (Türkiye Cumhuriyeti) Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Yeminli Tercümanı

Büyükelçi Salim Taş, Orta Doğu'daki kriz bölgelerinde saha izleme, yasal belgeleme ve insani yardım koordinasyonunda aktif olarak görev almıştır. Yeminli tercüman ve insani yardım koordinatörü olarak, yerel barolar, adalet komisyonları ve uluslararası insan hakları örgütleri de dahil olmak üzere adli ve insani mekanizmalar için yeminli tercümeler ve doğrulanmış raporlar sağlamıştır. Mesleki odak noktası, zulüm gören azınlıkların, mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin uluslararası insancıl hukuk ve mülteci hukuku kapsamında korunması ve adalet, yargı süreci ve insan onuru ilkelerine bağlılığın sağlanmasıdır.

Jens KREINATH

Dr. Phil. | Kültürel Antropoloji Öğretim Üyesi (Wichita)

Suriye'de İnsan Hakları Derneği Eski Başkanı ve Levant'taki Dini Azınlıklara Yönelik İnsan Hakları İhlallerini Belgeleme Enstitüsü (IDHRV-ARMIL) Kurucusu ve Direktörü

Doç. Dr. Jens Kreinath, Levant'taki dini, etnik ve diğer azınlık topluluklarına karşı işlenen zulüm ve insanlığa karşı suçlara odaklanan araştırma ve belgeleme çalışmaları yürütmektedir. Çalışmaları, bu ihlallerin bağımsız ve doğrulanabilir anlatımlarını desteklemek için maddi kanıt ve doğrulanmış tanık ifadeleri toplamaya odaklanmaktadır. Halen, bölgedeki insanlığa karşı suçlar, etnik temizlik ve diğer ağır insan hakları ihlallerinin araştırılması ve tanınması için tarafsız, erişilebilir kaynaklar sağlamak amacıyla bu belgeleri arşivlemek için görsel-ışitsel bir veri tabanı geliştirmektedir.

İletişim: admin@idhrv.org | Web sitesi: www.idhrv.org

Levant'taki Dini Azınlıklara Yönelik İnsan Hakları İhlallerini Belgeleme Enstitüsü (IDHRV-ARMIL), 24 Temmuz 2025 tarihinde Kansas Eyalet Sekreterliği'ne kayıtlı ve kurulmuş, bağımsız ve vergiden muaf 501(c)(3) kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Yargı Yeri: Wichita ABD Adliyesi, Amerika Birleşik Devletleri Kansas Bölgesi Bölge Mahkemesi, 401 N Market St, Oda 204, Wichita, KS 67202, A.B.D. +1-316-315-4200.